

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över remiss av förordning om statligt stöd för att förbättra leveranssäkerheten i elsystemet (promemoria)

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Bakgrund och innehållet i förslaget

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) föreslog regeringen att det ska införas ett stöd för investeringar i ny elproduktionskapacitet. I förordningen, som redogörs för i föreliggande promemoria, finns bestämmelser om statligt stöd som Energimyndigheten får lämna till företag för att förbättra leveranssäkerheten i elsystemet. Det nya stödet ska få lämnas till åtgärder som kan antas vara färdigställda senast den 1 januari 2030 och som ligger i ett område där anslutning av elproduktion bidrar till att möjliggöra anslutning till elnätet av ny elanvändning. Stöd ska kunna lämnas i förskott med upp till 20 procent av det beviljade stödbeloppet. Den del av stödet som inte betalas ut i förskott ska kunna betalas ut årligen upp till sju år efter det att åtgärden har slutförts. Även om stöd huvudsakligen betalas i efterhand, och fördelat över flera år, kan beslutet, enligt förslagsställaren, förväntas innebära en lägre investeringsrisk och därmed en lägre finansieringskostnad för investeringen.

Stödet riktas till tekniker där potentialen för att bidra till att möjliggöra snabbare anslutning till elnätet av ny elanvändning bedöms vara stor och där stödet kan införas utan en särskild statsstödsprövning av Europeiska kommissionen. Stöd ska i stället lämnas enligt EU:s gruppundantagsförordning. Enligt denna förordning måste stödgivningen vara begränsad till investeringar som främjar förnybar energi och kan inte gå till exempelvis fossil energi.

Mot bakgrund av ovan anges att stöd får lämnas till investeringar i ombyggnad av ett värmeverk till ett bi kraftvärmeverk och till investeringar i ett nytt bi kraftvärmeverk eller ökad elektrisk effekt i en befintlig sådan anläggning. Stöd får även lämnas för investeringar i en anläggning för lagring av värme eller el, om lagringsanläggningen är direkt ansluten till en anläggning för produktion av förnybar el eller kraftvärme. I förordningen specificeras vad en ansökan ska innehålla. En genomförd åtgärd som omfattas av stöd enligt förordningen ska slutredovisas till Energimyndigheten tillsammans med en ekonomisk redovisning och specificerade skriftliga underlag som styrker den stödberättigande kostnaden.

Beträffande nollalternativet anges att utan statliga åtgärder kommer inte investeringar i elproduktion och lagring att genomföras i den takt som krävs för att utnyttja befintligt elnät mer effektivt och möjliggöra anslutning av ny elanvändning. Konsekvensen av det skulle bli att investeringar i elektrifiering av befintlig industri och i etablering av nya verksamheter som

kräver större mängder el uteblir eller senareläggs med flera år. De negativa följderna förväntas bli störst i södra Sverige, där effekthalansen är som mest ansträngd.

Vad gäller alternativa lösningar uppger förslagsställaren att regeringen även har vidtagit andra åtgärder för att komma till rätta med effekthalansproblemet på elmarknaden. Svenska kraftnät, Energimyndigheten och Energimarknadsinspektionen har fått gemensamma uppdrag som syftar till att skapa bättre förutsättningar för att intermittent kraftproduktion ska kunna bidra till ett robust elsystem. På längre sikt kommer också ny kärnkraft att ha en viktig roll för att förbättra effekthalansen och säkra en robust elproduktion. Elmarknadsutredningen lämnade den 25 april 2025 förslag som kan bidra till en bättre fungerande elmarknad (SOU 2025:47). Ett investeringsstöd bedöms dock vara nödvändigt för att få till stånd investeringar i närtid för att möta den ökade efterfrågan på el och behovet av en robust energiförsörjning.

Vidare anges att ett investeringsstöd för ökad resurstillräcklighet som inte är inriktat på specifika tekniker hade betytt en ökad grad av teknikneutralitet, men hade också inneburit en minskad träffsäkerhet. Det tekniks specifika stöd som föreslås i promemorian är enklare för Energimyndigheten att handlägga. Dessutom är det endast förnybar energi som omfattas av EU:s gruppundantagsförordning, som möjliggör att ett statligt stöd kan införas utan att det krävs ett särskilt beslut i statsstödsfrågan från Europeiska kommissionen.

En första utvärdering av stödet bör, menar förslagsställaren, kunna genomföras tre år efter att stödet införts. Då har ett antal ansökningar beviljats och flera investeringar har hunnit påbörjas eller driftsättas. Utvärderingen bör innefatta åtminstone följande faktorer: antalet inkomna och beviljade ansökningar; projektens geografiska fördelning; typer av anläggningar; uppskattad effekt- och kapacitetsökning; administrativa kostnader i relation till stödvolym, samt uppskattad påverkan på nätkapacitet och elberedskap. Stödet är tidsbegränsat i betydelsen att det omfattar projekt som kan antas vara färdigställda senast den 1 januari 2030. Vid den tidpunkten bör därmed stödet som helhet kunna utvärderas. I förordningen anges att Energimyndigheten ska göra utvärderingen.

Den nya förordningen föreslås träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 januari 2026. Energimyndigheten har fått i uppdrag att genomföra informationsinsatser och att kommunicera med marknadens aktörer för att få till en bra uppslutning och ett effektivt genomförande av kraftlyftet.

Konsekvenser för företag

I promemorian anges att förslaget i första hand syftar till att möjliggöra anslutning av ny elanvändning och kommer på så sätt att skapa förutsättningar för företag att investera. Förslaget förväntas leda till ökad elproduktion, vilket kan sänka priset på el. Förslaget förväntas dock samtidigt möjliggöra en ökad elanvändning, vilket kan öka priset på el. Totalt sett bedöms effekten på elpriset vara liten.

I den utsträckning stödet går till nya planerbara elproduktionsanläggningar kan det förväntas bidra positivt till elberedskapen. En ökad lokal elproduktionskapacitet minskar även beroendet av överliggande nät samt ger lägre överföringsförluster, vilket innebär lägre kostnader för elnätets företag och en förbättrad effektivitet i nätet. Om nya industrier, datahallar eller bostadsområden ska anslutas till elnätet kan lokal elproduktion minska behovet av nätutbyggnad eller möjliggöra en senareläggning av utbyggnaden. Det gäller särskilt för kraftvärme som har många drifttimmar.

Enligt förslaget får stöd inte lämnas till anläggningar som använder rundvirke av industrikvalitet, stubbar eller rötter. Det rundvirke som används för energiproduktion i Sverige är, enligt förslagsställaren, typiskt sett skadat eller har sådana egenskaper att det inte uppfyller definitionen av rundvirke av industrikvalitet. Kravet bör därmed inte vara förknippat med en merkostnad för de allra flesta anläggningar.

Investeringsstödet riktas till anläggningar där nyttan bedöms vara särskilt hög, det vill säga anläggningar som bidrar med planerbar elproduktion i områden där elnätet är ansträngt. Detta innebär en låg kostnad i förhållande till nyttan. Det minskar också antalet irrelevanta ansökningar, vilket håller nere den administrativa kostnaden för handläggning av ärenden.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Regelrådet kan konstatera att det finns begränsad information i remissen rörande såväl direkt berörda företag (potentiella stödsökande) som användare av el (befintliga och tillkommande). En tydligare beskrivning av nuläge och tänkbara framtida scenarier hade, enligt Regelrådets uppfattning, förbättrat konsekvensutredningens kvalitet. Vidare ges viss kvalitativ information kring hur företagen kan komma att påverkas i termer av kostnader och intäkter, men det finns inga kvantifieringar eller annan fördjupad redovisning. Regelrådet anser även här att det hade varit önskvärt med förtydliganden, till exempel avseende vilka kostnader det kan röra sig om såsom administrativa kostnader och/eller investeringskostnader. Samtidigt, konstaterar Regelrådet, är det frivilligt att söka stöd och förslaget torde vara positivt för de sökande som får stöd. Sammantaget finner Regelrådet dock redovisningarna av berörda företag samt påverkan på företagens kostnader och intäkter bristfälliga, eftersom mycket information saknas i konsekvensutredningen. Mot denna bakgrund ser Regelrådet positivt på det uppdrag som Energimyndigheten har fått att genomföra kommunikationsinsatser riktade mot marknadens aktörer.

Regelrådet kan konstatera att information beträffande påverkan på konkurrens, särskilda hänsyn till små och medelstora företag samt åtgärder för att begränsa kostnader och andra negativa effekter saknas i remissen. Regelrådet finner därmed dessa delasppekter bristfälliga. Det hade, enligt Regelrådets uppfattning, bland annat behövt anges vilka företag som gynnas respektive eventuellt missgynnas av förslaget, avseende exempelvis storlek och typ av elproduktion.

Regelrådet finner att redovisningarna av övriga delasppekter är tillräckliga och godtagbara. Vad gäller hur och när konsekvenserna kan utvärderas är informationen, enligt Regelrådets uppfattning, tydlig och utförlig och således väl genomförd.

Sammantaget finner Regelrådet att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 24 september 2025.

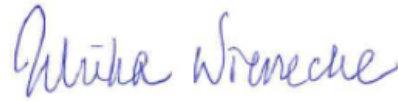
I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, ordförande, Helena Fond, Hans Peter Larsson, Roland Sigbladh och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Ulrika Wienecke.

Anna-Lena Bohm

Ordförande

Ulrika Wienecke

Föredragande